

ביצת טריפה (חולין נח)

גליון 500

בסוף דף נז: אמר רב אחא בר יעקב הלכה טריפה יולדת ומשבחת. אמר אמימר הני ביעי דטריפה (דף נח). שיחלא קמא אסירא, מכאן ואילך הוה ליה זה וזה גורם ומותר.

ופירש"י דשיחלא קמא, אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא ועמה נטרפו. מכאן ואילך היא והזכר גורמין להם שיבאו, ודבר שאיסור והיתר גרמו לו שיגדל מותר.

מבואר בגמרא דאם היתה תרנגולת שיש בתוכה ביצים ונטרפה, כל הביצים שבמעיה אסורות. ומבואר ברש"י שהטעם הוא שהיות ועובר ירך אמו אז הביצה נחשבת כחלק מהתרנגולת, וכשהיא נטרפה כל הביצים נטרפו עמה. אבל אם התרנגולת נטרפה ואח"כ טענה ביצים (דלשיטת רב אחא בר יעקב שייך שטריפה תתעבר ותלד) זה תלוי בשאלה של זה וזה גורם, דיש כאן גורם של הנקיבה שהוא אסור ויש גורם של הזכר שאינו טריפה. ולמ"ד זה וזה גורם מותר הביצים מותרות.

והקשו האחרונים דגם באופן שנטרפה ולבסוף עיברה, הא איסור טריפה לכאורה אינו מחמת הרגע שנטרפה אלא כל שעה ושעה הרי היא טריפה. וא"כ גם בנטרפה ואח"כ עיברה הרי האם אסורה והביצים הם כעובר ירך אמו, ומדוע לא נאסרו.

וז"ל חי' הגרי"ז (תמורה לא). וצ"ע דהא אין האיסור בטריפה מעשה הטריפה היינו הדבר המטריף כמו מנרבע ונוגח אלא הפסול מציאות הטריפה, וא"כ מאי נפק"מ מתי נטרפה, מ"מ כמו דאמרינן ירך אמו וגם הולד טריפה כיון דאמו טריפה כמו כן בנטרפה ואח"כ נתעברה נמי שלא היה כשנטרפה מ"מ כיון שאמו טריפה וזה פסולתה יהיה גם הולד פסול משום ירך אמו וצ"ע.

וכן הקשה בקובץ שמועות (בקובץ שיעורים ח"ב מס' חולין אות כו) שהרי הטריפות שבה אוסרתה כל שעה. וכבר הקשו קושיא זו לפני מו"ר הגר"ח ז"ל ולא תירץ. ותירץ רבי אלחנן דטריפה אין איסורה כל שעה תלוי במה שהוא עכשיו טריפה אלא בשעה שנטרפה נאסרה לעולם ואפילו תחזור לבריאותה ע"י מעשה נסים לא תהא ניתרת דכיון שנאסרה שעה אחת אסורה לעולם.

וכתב בהמשך דלפי"ז שפיר יש לחלק בין עיברה ולבסוף נטרפה לנטרפה ולבסוף עיברה, דבעיברה ולבסוף נטרפה בשעה שנטרפה חל איסור על הוולד מדין עובר ירך אמו אע"פ שהוולד עצמו אין בו טריפות משא"כ בנטרפה ולבסוף עיברה אין לאסור הוולד מחמת איסור האם היות שלא היה בשעת האיסור. וכן מבואר בשיעורי הגר"א וסרמן (חולין סי' יד) כיון דבשעת חלות האיסור על אמו לא היה האיסור יכול לחול עליו כיון דלא היה קיים, וכיון דלא חל עליו האיסור בשעת טריפות האם שוב אינו חל לעולם.

מבואר בדברי רבי אלחנן שהביצה או הוולד אינו טריפה מחמת עצמו אלא כשנטרפה אמו חל איסור טריפה וחל גם עליו מדין עובר ירך אמו, ולכן נשאר הוולד אסור גם לאחר שנולד אבל כשנטרפה האם והוא נוצר אח"כ היות ובו אין טרפות אין בו איסור כי האיסור לא חל עליו בשעתו.

אמנם בתפארת יעקב ביאר דבעיברה ואח"כ נטרפה כיון דנעשה העובר ירך האם א"כ הטרפות שנתחדש באם נתחדש גם בביצה שבה כמו רגלה, ושוב אפילו יצאה הביצה ונתפרדה מן האם ואינה עוד חלק מהאם מ"מ לא נסתלק מן הביצה הטרפות שנתחדש בה. אבל בנטרפה ולבסוף עיברה לא נתחדש בכאן עוד דבר רק כל זמן שהיא במעי העוף הוי טריפה כגופה אבל כשנפרדה מן העוף ונעשית גוף אחר שוב אין בה טרפות בעצמותה דהא לא נתחדש בה בעודה במעי העוף שום טרפות רק מחמת שנתגדלה באיסור ובזה אמרינן שהגידול היה בצירוף היתר ואף דבשעת הגידול היתה ירך אמה מ"מ עיקר הוויית הביצה הרי נתהווה מזכר של היתר ונקיבה של איסור. מבואר בתפארת יעקב שמחמת עובר ירך אמו הוי הוולד כחלק מהבהמה ממש וכשנטרפה האם נטרף הוולד עמה, ולכן גם לאחר שייפרד נשאר טריפה. ולכן בשיחלא קמא הביצים טריפות

אבל בנטרפה ואח"כ נתעברה לא נתחדש טרפות בהם אלא מחמת אמם שנתגדלו מחמתה אבל הרי נתהוו גם מהזכר, ולכן למ"ד זה וזה גורם מותר, מותר.

לפי רבי אלחנן חל עליה איסור טריפה אבל לפי התפארת יעקב נעשתה הביצה עצמה טריפה. והנה רש"י בתמורה (דף לא. בד"ה זה וזה גורם) כתב וליכא לפלוגי בעובר ירך אמו הוא אלא א"כ עיברה ואח"כ נטרפה דהתם למ"ד ירך אמו הוא אירע הטרפות בגופו אבל היכא דנטרפה ולבסוף עיברה ליכא למימר ירך אמו הוא שהרי יש בו צד היתר אלא בזה וזה גורם פליגי.

והעיר בשיעורי רבנו משולם דוד הלוי דמרש"י משמע דהיתירא דזוז"ג קאי גם למ"ד עובר ירך אמו ולכאורה יל"ד ולומר דאם ירך אמו ל"ש היתר זוז"ג דהוי ירך אמו, עכ"ל. והיינו כהקושיא הנ"ל דאי עובר ירך אמו אז גם בנטרפה ואח"כ עיברה לא שייך להתיר מצד זוז"ג דהא עובר ירך אמו והאם היא טריפה וממילא הוולד צ"ל אסור.

אבל לפי הנ"ל מובן מה שכתב רש"י, דבעיברה ואח"כ נטרפה אירע הטרפות בגופו, ומשמע כהתפארת יעקב שהוולד עצמו נהיה טריפה דכאחד מאבריה ממש הוא אבל בנטרפה ולבסוף עיברה לא נעשה הוולד טריפה אלא רק נגרם ע"י האם והא יש גם גורם של הזכר ולכן מותר.

וכן כתב בקהלות יעקב (סי' כ) דאי ישנו בשעה שנטרפה אמו חל על כל אבר שבה תורת טריפה מחמת עצמו והעובר בכלל זה ולכן גם כשפירש ונעשה בהמה בפנ"ע בטרפתו עומד אבל כשנטרפה ואח"כ עיברה דאז לא חל על העובר תורת טרפות מחמת עצמו אלא דכל זמן שנידון כאבר מאמו ואמו טריפה אמרינן כיון שאכילת העובר כאכילת גוף הבהמה והבהמה אסורה ממילא גם העובר אסור אבל כשפירש ואינו נידון כחלק מהאם שרי.

והנה שיטת הרמב"ן (בדף עו.) היא דאע"פ דבהמה שנחתכה בצומת הגידין נעשתה טריפה, אם אח"כ חתך את האבר כולו למעלה מהצומת, חוזרת הבהמה להיות כשרה. והרשב"א חלק עליו וס"ל דכיון שנטרפה שוב אין לה היתר.

ולפי הרשב"א צריך להבין למה בנטרפה ואח"כ עיברה ניתרת הביצה ולא אמרינן כיון שנאסרה תיאסר לעולם. ולפי הנ"ל לא קשיא מידי דהא לא נעשה טריפה אלא רק נאסר בהיותה חלק מן האם, וכשנפרד מהאם הרי כבר אינה חלק ממנה ולכן למ"ד זה וזה גורם מותר, מותר.

אבל לפי הרמב"ן דס"ל דטריפה ממש יכולה להיות מותרת אם מסלקים את הטרפות, קשה מדוע ולד טריפה או ביצת טריפה אסורה דאפילו שחל עליה שם טרפות בעודם במעי אמה אבל ברגע שנולדו ואין להם טרפות מצד עצמם, למה שימשיכו להיות אסורים. ובאמת התוס' (בד"ה והלכתא בזכר וכו') כתבו דלענין טרפות לא פוסקים שאסור כי לעובר יש חיות בפני עצמו. אבל עדיין צריכים להבין לפי השיטה שאסורה, מדוע אסורה.

וע"כ צריכים לומר שהמעשה טרפות שאוסר אוסר לעולם ולכן לא עוזר לוולד שנפרד מהאם ובפרט לפי רבי אלחנן שהיה נאסר נאסר. והרמב"ן ס"ל דאם אפשר לסלק את הטרפות כגון לחתוך למעלה מן הצומת או להסיר את הטחול שהיה בו חור אז כל המעשה-מטריף הסתלק ולכן מותר. אבל הוולד מעולם לא נעשה טריפה ממש אלא חל בו טרפות מחמת המציאות של עובר ירך אמו ואת זה א"א לתקן אלא הוא היה ירך שנטרף ולא נשתנה בגוף הירך כלום, והרי זה כאילו יש בהמה עם חור בריאה וינתק איבר מסוים מהגוף (לו יצויר שיוכל להמשיך לחיות) שהרי לא תיקן את הטרפות שבו אלא הוא נסתלק ממנו, ולכן הוא נשאר אסור. והנה באחיעזר (ח"א סי' יב אות ה) כתב דאע"פ דמבואר בגמ' (דף נד:) דאי בדרי לה סמא חייא לא הוי טריפה כי אפשר לרפאותה אבל בנחתך בצומת הגידים דמהלל"מ הוי טריפה לא משנה שאפשר לחתוך למעלה ולהתיר לפי הרמב"ן דכל זמן שלא נחתך הוי טריפה. ולכאורה בעובר שנעשה טריפה אגב אמו הרי סופו להיוולד ולחיות, ולמה לא נאמר דהוי כיש לו תרופה ולא הוי טריפה כלל דהא באופן טבעי ייפרד מהאם ויחיה (אע"פ שאינו מוכרח כי יתכן שתמות). ולפי הנ"ל יש ליישב דבזה שהוולד נולד לא נרפא הטרפה אלא דהוא נפרד ממנו, ואותו עובר שהיה טריפה נשאר כמו שהיה, ולכן נשאר אסור.